

уровней анализа сенсорной информации, двигательного отдела и сенсорных анализаторов; исследованы механизмы управления движениями та особенности использования сенсорных систем во время выполнения циклических упражнений.

У людей с сохраненным зрением управление и коррекция направления движения во время выполнения циклических локомоций с задействованием сенсорной информации выполняется на уровне нижних отделов головного мозга на подсознательном уровне, автоматически. Если во время выполнения этих движений необходимо внести коррективы в связи с изменением условий их выполнения, тогда к управлению таких усложненных движений могут подключаться соответствующие отделы коры головного мозга. У слепых двигательный отдел способен выполнять как отдельные фазы, так и целостную ходьбу и бег, однако отсутствие обратной связи (зрительной сенсорной коррекции) нарушает целостную структуру управления движениями, в частности ее отдел ориентирования в пространстве, и лишь то обстоятельство, что система управления в целом дифференцируется на большое количество подсистем и элементов с большим разнообразием форм взаимодействия между ними, позволяет с помощью длительной тренировки, простых средств и способов ориентирования, приобретенного опыта, проприоцепторики всего тела, вестибулярных ощущений тяготения и ускорения, сигналов других рецепторных систем частично решать проблему ориентирования слепых во время передвижения в пространстве. Эффективность этого ориентирования низкая и только задействование искусственно созданной тактильной информации предоставляет возможность двигательному отделу достаточно точно поддерживать направление движения, что в определенных условиях может обеспечить выполнение слепыми циклических упражнений и производственных действий.

Ключевые слова: уровни управления, направление движения, коррекция, сенсорные системы, слепые.

Vykhliaev Y. M. Control of motor actions blind. The paper presents a model of control and correction of motor actions blind using different levels of analysis of sensory information, the department of motor and sensory analyzers; investigated mechanisms of motor control that features the use of sensory systems during cyclic exercise

People with visual preservation management and correction of the direction of motion during cyclic locomotion with the activation of sensory information is carried out at the level of the lower parts of the brain at a subconscious level, automatically. If during these movements need to make adjustments due to changes in the terms of their performance, then the management of such complicated movements can connect the relevant departments of the cerebral cortex. In blind motor department is able to perform the individual phases, and complete walking and running, but the lack of feedback (visual sensory correction) gives the whole structure of motor control, in particular its Department of orientation in space, and only the fact that the control system as a whole differentiated into a large number of subsystems and elements with a wide variety of forms of interaction between them, allows you to use a long workout, simple tools and methods of orientation, the experience gained, receptor signals of the whole body, vestibular sensations of gravity and acceleration signals from other receptor systems partly solve the problem of orientation in the blind while traveling in space. This orientation efficiency of a low and only involvement of artificially created tactile information allows our own motor with sufficient accuracy to support the direction of travel, which under certain conditions can ensure that blind cyclic exercises and production processes.

Keywords: levels of control, direction, correction, sensor systems, blind.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2014 р.

Статтю прийнято до друку 26.10.2014 р.

УДК 376.37

ВПЛИВ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ НА ОСОБИСТІТЬ, ПОВЕДІНКУ ТА ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВУ СФЕРУ ДИТИНИ

Віокурова О.В.,
Віокурова С.М.

В Україні існує стійка тенденція до збільшення кількості дітей з мовленнєвими порушеннями, що потребують логопедичної допомоги. Мовленнєва діяльність формується і функціонує нерозривно із загальним розвитком психіки дитини. Мовлення відіграє важливу роль у процесі психічного розвитку дитини і впливає на формування її особистості. У дітей, що мають порушення мовлення, розвиток особистості може відбуватися складніше.

Порушення звуковимови засмучує як дітей дошкільного віку, так і школярів (а особливо – підлітків). Але багато залежить від позиції та поглядів на цю проблему близьких дитині дорослих. Батьки, діти яких мають порушення мовлення, можуть мати дві хибні точки зору на питання виправлення недоліків звуковимови та подолання інших більш складних мовленнєвих порушень. Частина батьків тривалий час не помічають дефектів мовлення власної дитини, або вважають, що з віком мовлення виправиться без допомоги фахівців. Інші, навпаки, вже з двох-трьох років вимагають від дитини правильної вимови всіх звуків, постійно виправляють дитину та роблять зауваження, не враховуючи вікових норм засвоєння звуків.

Усвідомлення мовленнєвого дефекту, ступінь фіксованості на ньому вивчались, в основному у дітей, що заїкаються (С.С. Ляпідевський, С.І. Павлова, В.І. Селіверстов, Л.А. Зайцева). У процесі дослідження розвитку

особистості дошкільників з порушеннями мовлення (І.Ю. Левченко, І.С. Марченко, Г.Х. Юсупова) виявлено низку особливостей, які полягають у заниженій самооцінці, комунікативних порушеннях, виявах тривожності й агресивності. Залежно від рівня комунікативних порушень і ставлення до мовленнєвого дефекту, дошкільники з порушеннями мовлення поділяються на три групи [3; с.168]:

- 1) Дітей не турбує власний дефект, тому немає труднощів з мовленнєвим контактом; вони активно взаємодіють з дорослими і ровесниками;
- 2) У дітей виникають труднощі у процесі встановлення контакту з оточуючими, вони не прагнуть до спілкування, уникають ситуацій, в яких потрібно застосовувати мовлення. У процесі гри вдаються до невербальних засобів спілкування, гостро переживають свій мовленнєвий дефект;
- 3) У цих дітей спостерігається мовленнєвий негативізм – вони відмовляються спілкуватися, замкнені, можуть бути агресивними, мають занижену самооцінку.

Про первинне мовленнєве порушення можна говорити, якщо у дитини збережені слух, зір, інтелект, проте наявні значні вади мовлення, що відображаються на усьому психічному розвитку дитини. Різні мовленнєві дефекти, які є первинними у дітей з вадами мовлення, впливають на виникнення вторинних відхилень у їхньому загальному та мовленнєвому розвитку, ускладнюють процес опанування грамоти, можуть негативно позначитись на розвитку мислення. Існують випадки, коли діти з мовленнєвими порушеннями викликають до себе певне негативне відношення з боку інших дітей, що призводить до низки небажаних відхилень у поведінці та характері.

У родині дорослі розуміють свою дитину з півслова. І якщо навіть вона має мовленнєві вади, дискомфорту у спілкуванні немає. Проте, для сторонніх людей мовлення дитини з порушеною вимовою звуків виявляється незрозумілим, внаслідок чого ускладнюється спілкування із оточуючими, як ровесниками, так і дорослими.

Варто зазначити, що різні мовленнєві порушення мають різний вплив на особистість та поведінку дитини. При дислалії негативний вплив пов'язаний з усвідомленням дитиною власного дефекту, у більшості випадків внаслідок зауважень батьків. Діти соромляться говорити, стають замкнутими, невпевненими в своїх силах та можливостях. У результаті можуть формуватись негативні риси особистості: замкнутість, негативізм, неконтактність [1; с.60]. Діти, що усвідомлюють наявність дефектів звуковимови під час масових профілактичних оглядів фахівцями дитячих поліклінік відмовляються розповідати вірші, намагаються відповідати однослівно, тихо чи уникали спілкування. Діти з різними мовленнєвими порушеннями часто відмовляються від мовленнєвого контакту, маскуючи таким чином свій дефект.

Дитина, що має мовленнєві дефекти (наприклад, загальний недорозвиток мовлення), у багатьох випадках піддається глузуванню з боку однолітків, образливим зауваженням дорослих, за рішенням вихователя не приймає участі у концертах і святах у дитячих навчальних закладах. Дитина відчуває себе гіршою за інших дітей, поступово віддаляється від колективу, намагається відмовчуватись під час бесід та опитувань на заняттях чи відповідати однослівно, не хоче брати участі у мовленнєвих іграх. У дітей формується розуміння власної неповноцінності. Порушене мовлення нерідко стає об'єктом для насмішок оточуючих, що також впливає на низьку самооцінку.

Вивчаючи причини виникнення невротичних рис характеру у дітей з моторною алалією, дослідники (Б.М.Гріншпун, К.М. Мاستюкова, Н.Н. Трауготт) пов'язують їх з неблагополучними соціальними умовами, з недобррозичливим відношенням до дитини з боку дорослих чи ровесників. Страх помилитися і викликати насмішку оточуючих у дітей з моторною алалією призводить до зниження мовленнєвої активності і вербального спілкування. Усвідомлення власного мовленнєвого порушення може породити як дисгармонійні риси характеру, так і різноманітні невротичні симптомокомплекси [1; с.75].

Дітей з моторною алалією В.А. Ковшиков [2; с.65] розділяє на три групи, в залежності від стану особистості та емоційно-вольової сфери:

- Перша, найменш чисельна група – емоційно-вольова сфера і особистісні якості збережені; відхилення не виходять за межі норми;
- Друга група – дітям характерна підвищена збудженість, гіперактивність, схильність до підвищеного фону настрою, некритичність у відношенні до мовленнєвого порушення;
- Третя, найбільш чисельна група – підвищена загальмованість, зниження активності, критичне відношення до свого дефекту, виражені переживання з цього приводу, мовленнєвий негативізм, невпевненість у собі, замкнутість, сором'язливість.

У дітей з моторною алалією мовленнєва активність знижена. Спроби мовленнєвого контакту з дитиною можуть спричинити з її боку виявлення негативізму. У дітей з іншими порушеннями мовлення, наприклад, із сенсорною алалією, часто спостерігається прагнення до мовленнєвого спілкування, однак воно зазвичай супроводжується дратівливістю, емоційною реакцією у відповідь на нерозуміння їх мовлення оточуючими.

Дошкільники з тяжкими порушеннями мовлення найчастіше граються самі, мовчки, лише інколи супроводжують свої дії копіюванням звуків або емоційними вигуками. Такі діти, якщо і прагнуть контактувати з ровесниками, то в ігровій діяльності взаємодія дітей відбувається або у вигляді сумісної рухової активності (діти разом бігають, стрибають тощо), або спостерігають за грою ровесника і копіюють його дії з іграшкою [3; с.173].

Негативні чинники, що впливають на ігрову діяльність дітей з порушеннями мовлення, полягають у недоліках мовленнєвого розвитку, зокрема, у недосконалії звуковимові, збідненому словниковому запасі, порушенні граматичного складу мовлення. Діти зі складною дислалією, ринолалією, дизартрією, як правило, не можуть повноцінно увійти в гру у зв'язку із неправильною звуковимовою, невмінням висловити власні думки, переживанням видатися смішними, хоча правила і зміст гри їм зрозумілі і доступні.

Усім дітям із тяжкими вадами мовлення властиві відсутність мотивації до спілкування, розлади поведінки, труднощі у комунікації, підвищена емоційна стомлюваність.

У віці шести років, а іноді й раніше, діти з мовленнєвою патологією починають усвідомлювати дефекти власного мовлення, хворобливо їх сприймають, стають мовчазними, сором'язливими, роздратованими. Вони соромляться розмовляти, уникають слів із звуками, що вимовляють неправильно, не мають бажання відвідувати дитячий садок, а потім – і школу.

Низький рівень розвитку мовлення чи його порушення (дефекти звуковимови, недорозвиток зв'язного мовлення) призводить до того, що дитина віддає перевагу невербальним формам спілкування, їй легше заплакати, закричати, вдарити, штовхнути однокласника тощо.

Усвідомлення власної неповноцінності та труднощів у спілкуванні часто призводить до змін характеру дитини: замкнутості, негативізму, бурхливим емоційним зривам. В деяких випадках спостерігаються апатія, байдужість, в'ялість, нестійка увага. Ступінь вираженості таких реакцій залежить від умов, в яких знаходиться дитина. Якщо на дефектах її мовлення не зосереджують увагу, не підкреслюють порушення у звуковимові зауваженнями, намагаються допомогти, за умови подолання мовленнєвого порушення, зникають і вторинні зміни.

Діти, що мають ті чи інші порушення мовлення, потребують особливої уваги з боку дорослих. За умов первинно збереженого інтелекту та фізичного розвитку, що відповідає віковій дитини, у них є підвищений ризик потрапити до категорії невстигаючих під час навчання у школі.

Дефекти мовлення, що не були подолані у дошкільному віці з різних причин, при вступі до школи обмежують пізнавальні можливості дитини, порушують міжособистісне спілкування, заважають добре вчитися та бути впевненим у собі та своїх можливостях. Дитина зазнає труднощів у спілкуванні з однолітками та педагогами. В залежності від ступеня порушення мовлення та стану нервової системи, дитина може почати поводити себе неадекватно. Щоденне травмування психіки глузуванням, образливими прізвиськами може спровокувати різні види девіантної поведінки. Дитина може озлобитися, стати агресивною, почати бити своїх кривдників.

За твердженнями К.Мастюкової, у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення процес навчання ускладнюють порушення емоційно-вольової сфери, оскільки спостереження показують, що у них при переході до шкільної системи навчання на перший план виступає емоційно-вольова складова шкільної готовності.

Різні відхилення в розвитку мовлення дитини (вади звуковимови, порушення фонематичної системи, недорозвиток лексичної й граматичної систем, заїкання) негативно позначаються на сприйманні мовлення, висловлюванні власних думок і перешкоджають в опануванні навичок читання та грамотного письма. Письмове мовлення відіграє значну роль для успішного навчання у школі. Стійкі порушення процесів читання та письма неминуче чинитимуть негативний вплив на загальний розвиток дитини. Крім того, можуть виникнути й зміни особистості. За даними Р.І. Лалаєвої, постійні невдачі у процесі опанування навичок читання та письма здатні викликати у дитини невпевненість у собі, нерішучість, тривожну недовірливість, озлобленість, агресивність, негативні реакції.

При порушеннях читання та письма у більшості випадків у дітей фіксується несформованість багатьох вищих психічних функцій: зорового, слухового аналізу і синтезу, просторових уявлень, розлади уваги, пам'яті, суцесивних та симультанних процесів при сприйманні та відтворенні мовленнєвого та немовленнєвого матеріалу, недостатність емоційно-вольової сфери, девіантна поведінка тощо. Як наслідок, у ситуації постійного неуспіху у частини учнів виникає негативне ставлення до навчання, знижується пізнавальна активність. Школярі з мовленнєвими порушеннями втрачають інтерес до навчання, можуть переходити до категорії порушників дисципліни.

Отже, розвиток особистості дошкільників із порушенням мовлення має низку особливостей, які в основному проявляються в заниженій самооцінці, негативізмі, мовленнєвій замкнутості, нерідко – в агресивності і дратівливості.

Розвиток особистості зумовлений не лише дефектом як таким, але і тим фактом, що дитина усвідомлює свій дефект і відчуває особливе відношення до нього з боку інших людей. Пристосовуючись до свого дефекту, як

внутрішньо, так і через поведінку, дитина формує певні захисні механізми, які накладають відбиток на формування її особистості.

Розлади в емоційно-вольовій та особистісній сферах у дітей, що мають вади мовлення, знижують та погіршують працездатність, можуть призводити до порушень поведінки та явищ соціальної дезадаптації. У зв'язку з цим особливе значення має диференційована психопрофілактика та психокорекція наявних у дітей особливостей емоційно-особистісного розвитку, взаємозв'язок логопеда та психолога. Але, найголовніше, вчасно виявити та подолати мовленнєві порушення у кожній дитини.

За умов правильного підходу до виховання дітей з проблемами в мовленнєвому розвитку, оптимізації психолого-педагогічних заходів можливо уникнути вищезазначених проблем. Необхідно сформувати у дітей усвідомлене і вмотивоване ставлення до роботи над мовленням, прагнення подолати свій мовленнєвий дефект.

Теоретичний аналіз питань впливу мовленнєвих порушень на особистість, емоційно-вольову сферу та поведінку дитини, а також спостереження за дітьми у дитячому стаціонарному відділенні психоневрологічної лікарні та під час проведення масових профілактичних оглядів дітей дошкільного віку перед вступом до школи дають можливість підтвердити важливе значення мовлення для розвитку психічної діяльності дитини в цілому, впливаючи на розвиток мислення.

Формування особистості має вирішальне значення для характеристики людини: воно забезпечує найбільш високі, усвідомлені форми її поведінки та діяльності, а також створює єдність всіх її відношень до реальності. В результаті будь-яка реакція людини визначається тими особливостями особистості, які сформувались у неї в процесі її соціального досвіду.

Література

1. **Детская логопсихология:** учеб пособие / Под ред. В.И. Селиверстова. – М.: ВЛАДОС, 2008. – 175 с. 2. **Ковшиков В.А.** Экспрессивная алалия. – М.: «Институт общегуманитарных исследований», 2001. – 96 с. 3. **Конопляста С.Ю.** Логопсихология: навч. посібник / Т.В. Сак, С.Ю. Конопляста. – К.: Знання, 2010. – 293 с. 4. **Лауткина С.В.** Логопсихология. – Витебск, 2007. – 150 с. 5. **Логопатофизиология:** учеб.пособие для студ. / Под ред. Р.И. Лалаевой, С.Н. Шаховской. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2011.

References

1. *Detskaya logopsihologiya: ucheb posobie / Pod red. V.I. Seliverstova.* – M.: VLADOS, 2008. – 175 s. 2. *Kovshikov V.A. Ekspressivnaya alaliya.* – M.: «Institut obshchegumanitarnykh issledovaniy», 2001. – 96 s. 3. *Konoplyasta S.Yu. Logopsihologiya: navch. posibnik / T.V. Sak, S.Yu. Konoplyasta.* – K.: Znannya, 2010. – 293 s. 4. *Lautkina S.V. Logopsihologiya.* – Vitebsk, 2007. – 150 s. 5. *Logopatopsihologiya: ucheb.posobie dlya stud. / Pod red. R.I. Lalaevoy, S.N. Shahovskoy.* – M.: Gumanit. izd. tsentr VLADOS, 2011.

Вінокурова О.В., Вінокурова С.М. Вплив мовленнєвих порушень на особистість, поведінку та емоційно-вольову сферу дитини

В Україні існує стійка тенденція до збільшення кількості дітей з мовленнєвими порушеннями, що потребують логопедичної допомоги. Мовленнєва діяльність формується і функціонує нерозривно із загальним розвитком психіки дитини. Мовлення відіграє важливу роль у процесі психічного розвитку дитини і впливає на формування її особистості. В статті розглядається проблема формування особистості дитини з різними порушеннями мовленнєвого розвитку, аналізується вплив різних мовленнєвих порушень на особистість, поведінку та емоційно-вольову сферу дитини. В статті вказується на зв'язок мовленнєвих порушень та особливостей поведінки у дітей з дефектами мовлення. Різні мовленнєві порушення мають різний вплив на особистість та поведінку дитини. Розвиток особистості дошкільників із порушенням мовлення має низку особливостей, які в основному проявляються в заниженій самооцінці, негативізмі, мовленнєвій замкнутості, нерідко – в агресивності і дратівливості. Вивчається проблема тривожності та страхів у дітей молодшого шкільного віку, що мають мовленнєві порушення, при переході до навчання у школі. Рання діагностика та корекція мовленнєвих порушень сприяє попередженню шкільної дезадаптації у учнів початкових класів.

Ключові слова: діти з порушеннями мовленнєвого розвитку, психічні процеси, особистість, поведінка, порушення мовлення, корекція, мовленнєвий розвиток, дезадаптація.

Винокурова О.В., Винокурова С.М. Влияние речевых нарушений на личность, поведение и эмоционально-волевую сферу ребенка

В Украине отмечается стойкая тенденция к увеличению количества детей с речевыми нарушениями, нуждающихся в логопедической помощи. Речевая деятельность формируется и функционирует в тесной взаимосвязи с общим развитием психики ребенка. Речь играет важную роль в психическом развитии ребенка и влияет на формирование личности. В статье рассматривается проблема формирования личности ребенка с различными нарушениями речевого развития, анализируется влияние речевых нарушений на личность, поведение и эмоционально-волевую сферу ребенка. В статье показана связь речевых нарушений и особенностей поведения у детей с речевой патологией. Различные речевые нарушения оказывают различное влияние на личность и поведение ребенка. Развитие личности дошкольников с речевыми нарушениями имеет ряд особенностей, которые в основном проявляются в низкой самооценке, негативизме, замкнутости, нередко и в агрессивности и раздражительности. Неполноценная речевая деятельность негативно влияет на все стороны формирующейся личности ребенка затрудняется развитие познавательной деятельности, нарушаются все формы общения и межличностного взаимодействия. Изучается проблема тревожности и страхов у детей младшего школьного возраста,

имеющих речевые нарушения, при переходе к обучению в школе. Раннее выявление и коррекция речевых нарушений способствуют предупреждению школьной дезадаптации у младших школьников.

Ключевые слова: дети с нарушениями речи, психические процессы, личность, поведение, нарушения речи, коррекция, речевое развитие, дезадаптация.

Vinokryova O.V., Vinokryova S.M. Influence of speech disorders on the personality and behavior of the child

There is a tendency to increase the number of children with speech disorders which need speech therapy in Ukraine. Speech activity formed and operates inextricably with the overall development of the child's mind. Speech plays an important role for the mental development of children and affects the formation of his personality. The article considers the problem of formation of the child's personality with various disabilities of speech development. In this article analyzed the influence of speech disorders on the personality, behavior and emotional and volitional functions of the child. The article demonstrates the connection between speech pathology and behavior of a child. It is studied a problem of uneasiness and fear of children with different speech pathologies of younger school age in interrelation with conditions of school training. Variety of speech disorders have a different impact on the child's personality and behavior. Personal development of preschool children with speech disorders has a number of features that are mainly manifested in lowered self-esteem, negativism, verbal isolation, often – in aggression and irritability. Correction of the deviations in speech development is very important and helps to prevent school disadaptation of junior schoolchildren.

Keywords: children with disabilities of speech development, mental processes, personality, behavior, correction, speech development, disadaptation.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 01.09.2014 р.

Рецензент: д.п.н. Глоба О.П.

УДК:376.36:81.23

ПРОБЛЕМАТИКА СТОСУНКІВ МІЖ ФАХІВЦЯМИ ТА БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ДЦП

Вознюк Л.М.

Роль батьків дітей з особливими освітніми потребами у запровадженні інклюзивної форми освіти в Україні потужно зростає, проте, їм не вистачає достатніх компетенцій, спеціальних знань та літератури. За словами фахівців, батьківські громадські організації є ініціаторами й визначальним двигуном розвитку інклюзивної форми навчання дітей. У зв'язку з переходом дітей з ДЦП зі сфери спеціального навчання в загальноосвітній простір саме батьки дедалі частіше долучаються до так званої парапрофесійної освітньої діяльності як у сфері індивідуальної форми навчання, так і в умовах інклюзивного навчання у ролі асистентів (тьюторів) своїх дітей. Тому надзвичайно актуальним є налагодження ефективного діалогу між батьками й фахівцями заради блага дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Характерним для українських родин і до сьогодні є факт інформаційного блокування проблеми, через який фахівці спеціальних центрів, установ і сім'ї, що виховують дитину з ДЦП та іншими вадами психофізичного розвитку, не можуть знайти спільної мови заради пошуку оптимального шляху розвитку цієї дитини. Це є прямим наслідком традиції, яка закріпилася з радянських часів – щоб не травмувати психіку родини, щоб ніхто не дізнався про діагноз дитини. В той же час всесвітній досвід свідчить, що багато дітей з порушеннями психофізичного розвитку у разі надання їм вчасних спеціальних психологічних та педагогічних послуг можуть успішно навчатися за загальноосвітніми чи спеціальними програмами.

На думку Лілії Гриневич, голови Комітету Верховної Ради з питань науки й освіти, інклюзивна освіта повинна зробити усе можливе, щоб якісно змінити життя цих дітей, дати їм нові можливості і відкрити нові горизонти. Оскільки, тільки освіта інтегрує суспільство, формує суспільство як єдину спільноту. Засновник кафедри ортопедагогіки та реабілітології Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова професор А. Г. Шевцов наголошує на необхідності розробки шляхів для отримання спеціальних знань та підвищення компетенцій батьків у сфері виховання дітей з особливими освітніми потребами, розв'язання проблеми конструктивного діалогу між батьками та фахівцями [5, с.36].

Будучи в глибокій кризі, батьки дитини з ДЦП проти своєї волі змушені знаходитися в ролі осіб, що потребують допомоги. Ірена Прекоп, відомий німецький психолог, проаналізувавши причини непорозуміння між цими двома сторонами, переконалась, що намагання допомогти батькам, підтримати їх, сприймається ними спочатку як образа. Це триває до моменту усвідомлення і прийняття власних страждань. Криза призводить до оновлення, відчуття безвиході – до прийняття любові [3, с. 54]. Проїшовши довгий шлях і розставивши на ньому віхи, здобуті на власному досвіді при порівнянні різних сімей з дитиною з особливими потребами, Ірина Прекоп усвідомила, що інформацію від фахівців батьки не сприймають через так зване «несліпвадіння каналів зв'язку»: фахівці передають інформацію «раціональним каналом» а батьки сприймають її емоційним. У такому форматі